

مبانی مسئولیت مدنی پیمانکاران شهرداری در برابر شهروندان

رامین مظاهری تهرانی

کارشناسی حقوق اداری، دانشگاه علمی کاربردی سازمان همیاری شهرداری های اصفهان

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی مبانی مسئولیت مدنی پیمانکاران شهرداری در برابر شهروندان انجام شد. روش تحقیق کتابخانه ای با استفاده از کتب و مقالات و پایان نامه ها انجام گرفت. نتایج نشان داد مسئولیت مدنی پیمانکاران شهرداری در برابر شهروندان یکی از موضوعات کلیدی در حوزه حقوق عمومی و مدیریت شهری است. این مسئولیت به دو بخش عمده، یعنی مسئولیت قراردادی و مسئولیت قهری تقسیم می شود. پیمانکاران به عنوان مجریان پروژه های عمرانی و خدماتی، موظف به رعایت استانداردها و الزامات قانونی هستند و در صورت قصور یا تخلف، مسئول جبران خسارات وارده به شهروندان خواهند بود. مسئولیت مدنی پیمانکاران شهرداری در برابر شهروندان، ابزاری حیاتی برای تأمین حقوق و منافع عمومی در پروژه های شهری به شمار می رود. این مسئولیت نه تنها به حفظ حقوق شهروندان کمک می کند، بلکه موجب افزایش شفافیت و پاسخگویی در فرآیندهای اجرایی می شود. با توجه به پیچیدگی های حقوقی و عملیاتی موجود، ضروری است که پیمانکاران و شهرداری ها به دقت به الزامات قانونی و استانداردهای اجرایی پایبند باشند.

واژه های کلیدی: مسئولیت مدنی، پیمانکار، شهرداری، شهروندان

مقدمه

مسئولیت مدنی پیمانکاران شهرداری به عنوان یکی از موضوعات مهم و پیچیده در حوزه حقوق عمومی و مدیریت شهری، نقش بسزایی در تأمین حقوق و منافع شهروندان دارد. با گسترش پروژه‌های عمرانی و خدماتی در شهرها، پیمانکاران به عنوان مجریان این پروژه‌ها، مسئولیت‌های قانونی و اخلاقی متعددی را در قبال شهروندان بر عهده دارند. این مسئولیت‌ها نه تنها شامل انجام صحیح و به موقع کارها می‌شود، بلکه همچنین شامل جبران خسارات ناشی از قصور یا تخلف در اجرای قراردادها نیز می‌باشد. در این راستا، مسئولیت مدنی پیمانکاران شهرداری به دو بخش عمده تقسیم می‌شود: مسئولیت قراردادی و مسئولیت قهری. مسئولیت قراردادی به تعهدات پیمانکاران در چارچوب قراردادهای منعقد شده با شهرداری مربوط می‌شود، در حالی که مسئولیت قهری به خساراتی اشاره دارد که به دلیل رفتارهای غیرقانونی پیمانکاران به شهروندان وارد می‌شود. این دو نوع مسئولیت، به نوعی مکمل یکدیگر هستند و در تعیین حقوق و تکالیف پیمانکاران و شهرداری‌ها نسبت به شهروندان تأثیرگذارند. با توجه به اهمیت این موضوع، بررسی مبانی مسئولیت مدنی پیمانکاران شهرداری در برابر شهروندان، نیازمند تحلیل دقیق و جامع از قوانین، رویه‌های قضایی و اصول حقوقی مرتبط است. این مقاله به بررسی جنبه‌های مختلف مسئولیت مدنی پیمانکاران شهرداری می‌پردازد. هدف از این بررسی، روشن‌سازی حقوق و تکالیف پیمانکاران و شهرداری‌ها در قبال شهروندان و ارائه راهکارهایی برای بهبود فرآیندهای نظارتی و اجرایی در پروژه‌های شهری است. با توجه به اینکه تأمین حقوق شهروندان و جبران خسارات ناشی از قصور پیمانکاران، از جمله وظایف اصلی شهرداری‌ها به شمار می‌رود، این موضوع می‌تواند به عنوان یک راهنمای عملی برای تصمیم‌گیرندگان و مدیران شهری در راستای بهبود کیفیت خدمات و افزایش اعتماد عمومی مورد استفاده قرار گیرد.

مبانی مسئولیت مدنی پیمانکاران شهرداری در برابر شهروندان

مبانی مسئولیت پیمانکار در برابر شهرداری از نوع قراردادی بوده و مسئولیت مدنی در معنای عام می‌باشد. اما در رابطه بین پیمانکار و شهروند زیان دیده رابطه قهری وجود دارد که به آن مسئولیت قراردادی نیز گفته می‌شود. مسئولیت از نظر لغوی مصدر جعلی است به معنی مورد سوال واقع شدن و کلمه مدنی از نظر لغوی صفت نسبی است به معنی شهری بنابراین مقصود از مسئولیت مدنی از حیث لغوی مسئولیتی است ناشی از خصیصه های اجتماعی انسان.^۱ در اصطلاح حقوقی مسئولیت مدنی، نمایانگر مجموع قواعدی است که وارد کننده زبان را به جبران خسارت زیان دیده ملزم می‌سازد. در هر مورد که شخص موظف به جبران خسارت دیگری است. می‌گویند در برابر او مسئولیت دارد یا ضامن است. این قاعده عادلانه از دیرباز وجود داشته است که هر کسی به دیگری ضرر برساند باید آن را جبران کند مگر در مواردی که اصرار به غیر به حکم قانون باشد یا ضرری که به شخص وارد آمده نامتعارف جلوه نکند.^۲ در حقوق کنونی نیز همین قاعده جریان دارد. برای مسئول شناختن پیمانکاران در برابر شهروندان باید به دنبال مبنایی بود. به همین علت در بند اول مبانی مسئولیت مدنی پیمانکاران را در نظام حقوقی ایران بیان کرده و در بند دوم آن را تحلیل خواهیم کرد.

^۱ عباسلو، یختیار، مسئولیت مدنی با نگرش تطبیقی، تهران: انتشارات میزان، چاپ دوم، ۱۳۹۴، ص ۲۲

^۲ کاتوزیان، ناصر، الزامات خارج از قرارداد، جلد اول، انتشارات گنج دانش، چاپ اول، ۱۳۹۸، ص ۳۴

مبانی مسئولیت مدنی پیمانکاران در نظام حقوقی ایران

اصل کلی بر این است که زبانی که به اشخاص وارد میگردد باید به وسیله خود خاطی جبران گردد و به نوعی می توان گفت که اصل بر شخصی بودن در جبران خسارت می باشد اما با این وجود این اصل استثنائاتی دارد. همانند مسئولیت مدنی پیمانکار که در مواردی از مصادیق ناشی از فعل غیر و برخلاف اصل است. پیمانکاری عقدی در چارچوب ماده ۱۰ قانون می باشد که به موجب آن مرجع عمومی همچون شهرداری، انجام عمل و یا فروش کالایی را با شرایط معین در مدت معینی به شخص یا اشخاص معین به نام پیمانکار واگذار می کند. در صورتی که کارفرمای طرح موضوع پیمان، شخص حقوق عمومی باشد؛ نظام حقوقی پیمانهای دولتی بر آن حاکم خواهد بود. اما در صورتی که کارفرما شخص خصوصی باشد به علت عدم الزام رعایت نظام پیمانهای دولتی نظام حاکم بر آن نظام قراردادهای خصوصی می باشد پیمانکار به عنوان مجری پروژه های عمرانی و یا صنعتی معمولاً مهارت کافی در حرفه خود دارد اما با توجه به اینکه در امر پیمانکاری غالباً وسیله و ابزارهای پیچیده به کار گرفته می شود قطعاً در بیشتر مواقع جان و مال اشخاص حاضر در کارگاه در معرض تهدید قرار می گیرد و در برخی موارد نیز حین انجام کار موضوع پیمان موجب ورود خسارت به اشخاص ثالث می شود. یقیناً چنین پیشامدی باعث ایجاد مسئولیت مدنی برای پیمانکار در مقابل زیان دیده می شود همانگونه که بیان شد مسئولیت پیمانکار در بسیاری از موارد بر خلاف اصل بوده و جنبه استثنایی دارد.

در نظام حقوقی ایران بیشتر پیرامون مبانی مسئولیت مدنی کارفرمایان بحث و گفت و گو شده است. در قراردادهای پیمان رابطه قراردادی و استخدامی کارکنان و کارگران پیمانکار مستقیماً با خود پیمانکار است. لذا او از نظر حقوق کار و قرارداد کاری در مقابل کارکنان خود دارای وصف کارفرمایی است. در حقیقت رابطه پیمانکار با کارکنان خود رابطه کارفرمایی - کارگری می باشد. مطابق ماده ۱۳ قانون کار در مواردی که کار از طریق مقاطعه انجام می یابد مقاطعه دهنده مکلف است قرارداد خود را به نحوی منعقد نماید که در آن مقاطعه کار متعهد گردد که تمامی مقررات این قانون را در مورد کارکنان خود اعمال نماید.^۱ در واقع به موجب این ماده پیمانکار نیز مشمول قانون کار است. برای مثال شهرداری منطقه ۲۲ تهران عملیات نصب گاردریل اتوبان شهید همت را به شرکت پیمانکاری «الف» واگذار می کند شهرداری منطقه ۲۲ مقاطعه دهنده بوده و شرکت «الف» مقاطعه کار است و از لحاظ قانون کار کارفرمای کارکنان شرکت الف می باشد.

با توجه به توضیحات فوق مبانی مسئولیت مدنی پیمانکاران در نظام حقوقی ایران همان می باشد که برای کارفرمایان مشخص شده است که عبارت اند از:

۱- نظریه تقصیر

۲- نظریه خطر

۳- نظریه نمایندگی

۴- نظریه تضمین حق

۱. نظریه تقصیر

به موجب این نظریه تنها دلیلی که میتواند مسئولیت کسی را نسبت به جبران خسارتی توجیه کند، وجود رابطه ی علیت بین تقصیر او و ضرر است. پاره ای از نویسندگان ادعا کرده اند که در زمان ما مسئولیت مقصر نسبت به جبران زیان های ناشی از تقصیر در زمره داوریهای عقل و از نتایج طبیعت امور است.

^۱ کاتوزیان، ناصر، الزام های خارج از قرارداد، جلد اول، تهران: انتشارات گنج دانش، چاپ اول، ۱۳۹۸، ص ۱۷۱

در یک تعریف دقیق میتوان چنین بیان داشت که تقصیر عبارت است وضعیتی اعتباری که شخص در اثر ارتکاب عمل بدون مجوز قانونی عمدا یا در نتیجه بی احتیاطی یافت می‌شود بر مبنای نظریه تقصیر برای اینکه زیان دیده بتواند جبران خسارت خود را از پیمانکار بخواهد باید ثابت کند که تقصیر او سبب ورود خسارت شده است و خواهان نقش مدعی را دارد با این وجود در پاره ای امور قانونگذار تقصیر عامل ورود زیان را مفروض می‌داند تا زیان دیده را از اثبات آن معاف کند برای مثال فرض می‌کند هر خسارتی که هنگام کار یا به مناسبت آن به دیگری وارد شود در نتیجه تقصیر کارفرما است پس زیان دیده از اثبات این تقصیر معاف می‌شود و کارفرما باید بی تقصیری خود را ثابت کند. بنابراین ماده ۱۲ قانون مسئولیت مدنی از نظر فنی نظریه تقصیر را پذیرفته است با این وجود تقصیر کارفرما (پیمانکار) را باید تقصیر در اوامر داشت: (۱) تقصیر در انتخاب کارگران شایسته (۲) تقصیر در مواظبت و نظارت به کارگران.

با توجه به تقسیم بندی فوق نظریه تقصیر انتخاب و مواظبت این معنا را میرساند که برای پیمانکار به عنوان کارفرما فرض تقصیر شده است که اگر از فعل کارگران خسارتی به بار آید چنین فرض می‌شود که او در انتخاب کارگر شایسته و پیشگیری از اضرار به غیر احتیاط و وقت لازم را نکرده است.^۱

با توجه به مفاد ماده ۱۷ شرایط عمومی پیمان به نظر میرسد که شرط عمومی پیمان نیز تقصیر انتخاب و مواظبت را برای کارفرما فرض کرده است. چنانچه در بند الف ماده ۱۷ مقرر کرده است پیمانکار متعهد است. که عملیات موضوع پیمان را به وسیله افرادی که در کار خود تخصص و تجربه کافی دارند انجام دهد.

۲. نظریه خطر

به موجب این نظریه هر کس به فعالیتی بپردازد و محیط خطرناکی برای دیگران به وجود آورد و از آن محیط خطرناک منتفع شود باید زیان ناشی از آن را نیز جبران کند به این ترتیب مبنای مسئولیت مدنی مکافات تقصیر نیست؛ عوض سودی است که شخص از فراهم آوردن محیط خطرناک میبرد مهم ترین فایده ای که برای نظریه جدید گفته شده این است که با حذف تقصیر از زمره ارکان مسئولیت مدنی دعاوی جبران خسارت آن نیز به مقصود میرسد و زیان دیده از دشواری اثبات تقصیر خواننده معاف می‌شود به این ترتیب، دامنه مسئولیت مدنی گسترش می‌یابد بیشتر خسارتهای جبران می‌شود و دیگر مظلومی پیمال بلند پروازی های ثروتمندان پر تحرک نخواهد شد.^۲

دکتر کاتوزیان نظریه ایجاد خطر در برابر انتفاع را مبنای مسئولیت مدنی کارفرما و به تبع آن پیمانکار که کارفرمای دست دوم محسوب می‌شود دانسته اند به تعبیر ایشان وجود فرض تقصیر برای کارفرما از لحاظ عملی به منزله مسئول ساختن او در برابر زبانی است که به کار قابل سرزنش یا نامتعارفی نسبت داده نمی‌شود.^۳ زیرا به دشواری می‌توان شرایط معاف شدن او را در برابر زیان دیده فراهم ساخت. او نیز به طور معمول به اثبات این شرط دل نمی‌بندد و با بیمه کردن مسئولیت خویش حق بیمه را در زمره هزینه های کارگاهی می‌آورد. پس باید این مسئولیت را نتیجه اجرای نظریه خطر در برابر انتفاع شمرد.

از آثار مهم این نظریه بی اهمیت بودن تقصیر کارگر در ایجاد مسئولیت برای کارفرما است. پس مسئولیت مدنی پیمانکار بر مبنای این نظریه به ازای نفع و فایده ای است که از اشیای متعلق به خود یا از فعابیت اشخاص تحت امرش می‌برد. این نظریه با قاعده من له الغنم فعلیه الغرم سازگار می‌باشد.^۴

^۱ امامی، سید حسن، حقوق مدنی، جلد اول، انتشارات اسلامیه، چاپ سی و پنجم، ۱۳۹۲، ص ۶۹۱

^۲ کاتوزیان، ناصر، وقایع حقوقی مسئولیت مدنی، انتشارات گنج دانش، چاپ اول، ۱۳۹۶، ص ۲۴

^۳ کاتوزیان، ناصر، الزامات خارج از قرارداد، تهران: انتشارات گنج دانش، چاپ اول، ۱۳۹۸، ص ۱۸۹

^۴ عرفانی، محمود و دیگران، مبنا و حدود مسئولیت مدنی پیمانکار، مجله پژوهشهای حقوقی، ۱۳۹۶، شماره ۳۲، ص ۶۹

۳. نظریه نمایندگی:

نظریه نمایندگی بیانگر این است که چون کارگرانی که پیمانکار به عنوان کارفرما آنها را به کار می‌گمارد به نمایندگی از سوی او انجام وظیفه می‌نمایند در نتیجه عمل آنان به منزله عمل خود پیمانکار می‌باشد. به عبارت بهتر کارگران نماینده پیمانکار می‌باشند و خطای آنان به منزله تقصیر پیمانکار است بدین ترتیب مسئولیت پیمانکار و آمر مبتنی بر تقصیر است. این تقصیر قراردادی ناشی از پیمان میان پیمانکار و کارگر است و در این رابطه قانون خطای کارگران را در حکم خطای پیمانکار میداند از نحوی کلام برخی نویسندگان و قائلین به این نظریه چنین استنباط می‌شود که بین پیمانکار و کارگر نوعی وحدت شخصیت وجود دارد بدین لحاظ پیمانکار مسئول اعمال خویش است.

این نظریه با انتقادات زیادی روبه‌رو است. تقصیر خطای شخصی است و در حقوق کنونی پذیرفته نیست که در اثر قرارداد خصوصی کسی بتواند خطای دیگران را به عنوان خطای خود بپذیرد مگر اینکه گفته شود اگر ضامن مسئولیتی است که در اثر خطای مأمور بر عهده قرار گرفته است. از سوی دیگر نمایندگی و وکالت در اعمال حقوقی است که معنا پیدا می‌کند و نه در اعمال مادی بدین معنا که موکل اذن در تصرف در اعمال حقوقی می‌دهد. فقهای امامیه نیز نمایندگی و وکالت را به استنباط در تصرف تعریف کرده‌اند و از این تعریف بر می‌آید که وکالت و نمایندگی باید در امری داده شود که از نظر حقوقی آثاری برای موکل بار می‌آورد و در اصطلاح ((تصرف حقوقی)) باشد.^۱

۴. نظریه تضمین حق

این نظریه اولین بار به وسیله بوریس استارک در فرانسه مطرح شد. به اعتقاد این حقوقدان، مبانی مسئولیت مدنی چنانکه باید مطرح نشده و نویسندگان حقوقی به اشتباه آن را در دامن دو مفهوم تقصیر و ایجاد خطر محدود کرده‌اند. نظریه های تقصیر و ایجاد خطر تنها به آثار و ارزیابی کار وارد کننده زیان پرداخته و نقض حق زیان دیده و تضمین قانونگذار از آن را فراموش کرده است. در نظریه تضمین حق بین خسارت های بدنی و مالی از یک سو و خسارات معنوی و اقتصادی از سوی دیگر تفاوت گذارده شده است.

بر اساس این نظریه ضمانت کارفرما مبنای مسئولیت او دانسته شده و او را ضامن کارگر تلقی می‌نماید. اگر مبنا مسئولیت این نظریه باشد پیمانکار یا کارفرما باید از زیان دیده بخواهد که ابتدا به کارگر رجوع نماید، اگر خسارت از سوی کارگر جبران نشود در آن صورت خسارت زیان دیده را بپردازد با این وجود در حقوق ما به پیمانکار یا کارفرما چنین اختیاری داده نشده و او به فرض تقصیر کارگر و ورود خسارت ملزم به جبران آن می‌باشد. در مورد پیمانکاری ضرورت پذیرش این نظریه محسوس تر به نظر می‌رسد زیرا پیمانکار همواره با پروژه های عمرانی و ساختمانی عظیم سروکار دارد و به واسطه این فعالیت های بزرگ کارگران تحت امر او هر لحظه در معرض روبه رو شدن با خسارت بزرگ قرار دارند و چون از قشر کم درآمد هم هستند نوعا توان جبران خسارت را ندارند.^۲ بر همین مبنا پیمانکار به عنوان کارفرمای کارگر باید تضمین کننده مالی برای جبران خسارت آنها باشد. به این صورت که اصالت مسئولیت هر کدام از کارگر و کارفرما حفظ می‌شود و پیمانکار می‌تواند نهایتا به کارگر خطاکار مراجعه نماید حسنی که این نظریه دارد این است که هر چند نهایتا کارگر مسئول خطای خود می‌باشد ولی پیمانکار

^۱ کاتوزیان، ناصر، عقود معین، جلد چهارم، انتشارات سهامی، چاپ هشتم، ۱۳۹۴، ص ۱۰۹

^۲ کاتوزیان، ناصر، الزام های خارج از قرارداد، جلد اول، گنج دانش، چاپ اول، ۱۳۹۸، ص ۱۹۷

تضمینی برای ناتوانی او از پرداخت خسارت می‌باشد و این امر باعث می‌شود پیمانکار جدید بیشتری برای بیمه نمودن کارکنان خود به خرج دهد.^۱

تحلیل حقوقی مبنای مسئولیت مدنی پیمانکاران شهرداری

با توجه به مباحثی که بیان شد از نظر تحلیلی باید گفت مسئولیت پیمانکاران شهرداری اختلاطی از مسئولیت ناشی از اعمال کارگران و محیط خطرناک کارگاه است. بر همین اساس پذیرش یک مبنا برای مسئولیت مدنی پیمانکار نمی‌تواند منطقی و پاسخگوی نیازمندیهای جامعه در این زمینه باشد زیرا حقیقتی در هر یک از مبانی نهفته است که رد هر یک از آنها دور از عدالت حقوقی می‌باشد. بنابراین جهت تعیین مبنای مسئولیت مدنی پیمانکاران شهرداری نیز باید قائل به مبنایی مختلط باشیم به نظر میرسد مبنای فرض تقصیر - ایجاد خطر برای مسئولیت مدنی پیمانکاران شهرداری مناسب بوده و با قواعد مسئولیت مدنی و رویکرد عدالت ترمیمی منطبق است.^۲ در نتیجه در مواجهه با زبانهای وارده به شهروندان ناشی از پروژه های عمرانی باید قائل به تفکیک سبب زیان و تبع آن مبنای مسئولیت بود. بدین معنا که:

۱- در مواردی که سبب زیان وارده به شهروندان اعمال کارگران و کارکنان پیمانکار باشد مبنای مسئولیت مدنی پیمانکاران شهرداری فرض تقصیر است. به عبارت دیگر چنانچه از عمل کارگران و کارکنان پیمانکار اعم از کارشناسان و رئیس کارگاه صدمات جسمی و خسارت مالی به شهروندان وارد آید فرض بر تقصیر پیمانکار به عنوان کارفرما خواهد بود. این نظریه مطابق با ماده ۱۲ قانون مسئولیت مدنی است که مقرر می‌دارد: «کارفرمایانی که مشمول قانون کار هستند مسئول جبران خساراتی می‌باشند که از طرف کارکنان اداری و یا کارگران آنها در حین انجام کار یا به مناسبت آن وارد شده است

انتخاب این نظریه برای مبنای مسئولیت مدنی پیمانکاران شهرداری در رابطه با اعمال کارگران خود منطبق با عدالت و منطق حقوقی است چرا که کارگران در حین انجام کار برای پیمانکار سبب ورود خسارت شده اند و اغلب نیز از بضاعت مالی مناسبی برخوردار نیستند از سوی دیگر نیز کارگران در راستای منافع پیمانکاران عمل می‌کنند و روا نیست مسئول جبران خسارتی باشند که در نهایت پیمانکار منتفع آن است. در نتیجه چنین وضعیتی قانونگذار فرض را بر تقصیر پیمانکار گذاشته است. با این وجود پیمانکار نیز میتواند خلاف این فرض را اثبات نماید. چنانکه ادامه ماده ۱۲ مقرر می‌دارد مگر اینکه محرز شود تمام احتیاط هایی که اوضاع و احوال قضیه ایجاد می نموده به عمل آورده یا اینکه اگر احتیاطهای مزبور را به عمل می آوردند باز هم جلوگیری از ورود زیان مقرر نبود.

۲- در مواردی که سبب ورود خسارت به شهروندان محیط خطرناک کارگاه بوده و از این محیط خطرناک به شهروندان صدمات جسمانی و خسارات مالی وارد آید مبنای مسئولیت مدنی پیمانکاران شهرداری نظریه ایجاد خطر خواهد بود. مطابق این نظریه هر کس به فعالیتی بپردازد محیط خطرناکی برای دیگران به وجود می آورد و کسی که از این محیط منتفع می‌شود باید زیان ناشی از آن را نیز جبران کند.

پیمانکاران در مقابل دریافت سود قابل توجهی از شهرداری محیط خطرناکی جهت اجرای پروژه به وجود می آورند که می‌تواند برای شهروندان خطرناک باشد و سبب ورود صدمات جسمانی سنگین و خسارات مالی به آنان گردد در نتیجه در مقابل نفعی که از پروژه های عمرانی نصیب آنها می‌شود باید پاسخگوی خسارات آن نیز باشند.

^۱ صفایی، سیدحسین، رحیمی، حبیب الله، مسئولیت مدنی، تهران: انتشارات سمت، چاپ دوازدهم، ۱۳۹۸، ص ۶۶

^۲ عرفانی، محمود و دیگران، مبنا و حدود مسئولیت مدنی پیمانکار، مجله پژوهشهای حقوقی، ۱۳۹۶، شماره ۳۲، ص ۷۱

به نظر می‌رسد این نظریه کاملاً منطبق با هدف وضع قواعد مسئولیت مدنی است مطابق قواعد مسئولیت مدنی هدف جبران خسارت زیان دیده می‌باشد. اغلب پروژه‌های شهرداری نظیر معابر میادین پل‌ها، حمل و نقل عمومی از لحاظ عمرانی سنگین بوده و تبع آن خسارت ناشی از این پروژه‌ها نیز سنگین است. بعضاً مشاهده گردیده که خسارت ناشی از این پروژه‌ها منجر به فوت شهروندان نیز شده است. بنابراین جهت میزان کامل این خسارت و جلوگیری از ورود چنین صدمات و خسارات مبنای مسئولیت مطلق پیمانکار مناسب به نظر می‌رسد.

با این وجود چنانچه پیمانکار ادعایی مبنی بر دخالت شخص ثالث تقصیر ضرر و زیان دیده و قه قاهره را داشته باشد این ادعا مسموع بوده و در صورت اثبات این ادعا پیمانکار مسئولیتی به جبران خسارت نخواهد داشت. به عبارت دیگر پیمانکار با اثبات عوامل قطع رابطه‌ی سببیت دیگر مسئول به جبران خسارت نبوده و به هر میزان این عوامل تاثیر داشته باشند به همان میزان از مسئولیت پیمانکار کاسته خواهد شد.

منابع و مأخذ

۱. امامی، سید حسن، حقوق مدنی، جلد اول، انتشارات اسلامی، چاپ سی و پنجم، ۱۳۹۲.
۲. صفایی، سیدحسین، رحیمی، حبیب الله، مسئولیت مدنی، تهران: انتشارات سمت، چاپ دوازدهم، ۱۳۹۸.
۳. عباسلو، بختیار، مسئولیت مدنی با نگرش تطبیقی، تهران: انتشارات میزان، چاپ دوم، ۱۳۹۴.
۴. عرفانی، محمود و دیگران، مبنا و حدود مسئولیت مدنی پیمانکار، مجله پژوهشهای حقوقی، ۱۳۹۶، شماره ۳۲.
۵. کاتوزیان، ناصر، الزامات خارج از قرارداد، جلد اول، انتشارات گنج دانش، چاپ اول، ۱۳۹۸.
۶. کاتوزیان، ناصر، عقود معین، جلد چهارم، انتشارات سهامی، چاپ هشتم، ۱۳۹۴.
۷. کاتوزیان، ناصر، وقایع حقوقی مسئولیت مدنی، انتشارات گنج دانش، چاپ اول، ۱۳۹۶.